

satie slechte exemplaren van ons ras de mogelijkheid van voortplanting ontnemen. De goede erfelijke eigenschappen worden dan al beter en de slechte erfelijke kwaliteiten tot een minimum beperkt. In N-Amerika zijn staten, die deze consequentie hebben aanvaard en wettelijk geregeld. In Duitsland is ook de sterilisatie ingevoerd. In ons land ijveren sommigen voor medisch onderzoek vóór het huwelijk. Het ideaal van deze richting is een stamboek voor menschen, dat bij huwelijksaanzoeken kan geraadpleegd worden. Is de mensch niet een ontwikkeld dier?

In het reeds meer vermelde debat over het Creëtanisme, tusschen Prof. Waterink enerzijds en Prof. Hoekstra en Ds Steen anderzijds komt de dierenziel ook ter sprake. Niet in bovengenoemde zin, dat er slechts een gradueel onderscheid zijn zou tusschen mensch en dier, want aan beide zijden wordt de schepping van den mensch naar Gods beeld standvastig gehandhaafd. Prof. W. bedoelde niet een scheiding tusschen het ik en de ziel, die equivalenten (verwisselbare eigenschappen) heeft met de dierenziel, maar een onderscheiding van die twee levensbeginselen. In Prof. Waterinks „Hoofdpijnen der zielkunde” lezen we: „Wij mogen het dus niet zóó voorstellen, alsof het „ik” ingeschroefd is in het psychisch-somatische. Wij mogen hier nooit scheiden. Wij kunnen alleen onderscheiden.” In het vuur van zijn redeneering wordt de onderscheider soms wel eens een werkelijke scheider, zij het ook ongewild. Dit is o.i. ook hier gebeurd en zoo ontstond er een opening voor een tegenbetoog over de eenheid van de menschelijke ziel.

Ons bezwaar tegen de voorgestelde onderscheiding ligt elders. De grond voor het onderscheiden van een psychisch-somatische natuur ligt volgens den schrijver in het leven van de zaadcellen, ovum en sperma. „De levenspotenzen in deze nieuw ontstane eenheid zijn toch ongetwijfeld van eenzelfde type als de levenspotenzen van den individu van welken zij afkwamen. En wanneer nu het proces van de generatie op precies dezelfde wijze verloopt als bij de dieren, ligt het dan niet voor de hand, dat we dan ook dezelfde potenzen, die we bij het dier vinden als gevolg van de generatie, ook bij den nieuwen menschelijken individu aanwezig moeten veronderstellen” (O. en W., p. 81, 82). In deze redeneering gaat het over levenspotenzen, d.z. krachten om zich voort te planten en over hun type bij ouders, kinderen en bij dieren. De functies van het zaad, dat iets nieuws is, zijn van dezelfde type, doch wat beteekent dit als de structuur een andere is? De functies werken met een doel en dat doel is het geheel van een individu en dit geheel is bij ieder individu weer verschillend. Bij een dier is dat doel de formeering van een exemplaar van een bepaald ras; bij den mensch is dat doel de formeering van een lid der menscheid, die staat in het middelpunt van de wereld en in het ambt van regent over Gods Schepping.

Den Haag.

LOS.

MUZIKALE KRONIEK

Gebrek aan harmonie tusschen taal- en muziekzin.

In een recensie, ondertekend: Sp., in „Hervormd Amsterdam”, van „XXX Psalmen” door Willem de Mérode uitgegeven, stond:

„Bij bekende psalmen komt men in de verleiding ze te gaan neurieën op de bekende wijzen (heb ik niet ergens gelezen, dat enkele opzettelijk zóó werden gedacht dat ze gezongen konden worden?) Nu is er vaak gewezen op het gebrek aan harmonie, dat er soms bestaat tusschen den ouden berijmden tekst en de melodie, b.v. in „God is recht, dus zal Hij, door”. Daar hoort, wat de melodie betreft, een rustpunt te komen, maar de tekst gedooft dit eigenlijk niet, er zijn dan ook organisten, die, meestal mislukte, pogingen doen om de gemeente door te laten zingen. Maar in den zesden regel van het geciteerde couplet van de Mérode's Psalm 42

(Als een hert door dorst bevangen,
Naar de frissche sprengen hijgt,
Zucht mijn ziel in heet verlangen
Tot den Heer, die toeft en zwijgt.
Ja mijn ziel schreeuwt tot mijn God:
Levensgever: laat mij tot
Uwe woning mogen naadren,
Weder met Uw volk vergaaden.)

heeft men weer hetzelfde: „Levensgever, laat mij tot”. De melodie is ingesteld op een rustpunt, maar de tekst moet doorloopen.”

Wij denken, dat dit komt, omdat dichters in zulke gevallen de wijzen niet zingen, écht zingen, hardóp, rhythmisch, metrisch, geaccentueerd, ook al, omdat ze evenals meest „alle de Rhetoriciëns ende dichters”, waarvan „de Voorsprake” van „Het Prieel der Gheestelyke Melodie” in 1620 gewaagt, „hoe goede meesters sy ooc syn (behoudens haerlieder eere) den sanck oft musycke niet en verstaen.”

Want wie een melodie, onverschillig welke, neuriet, wèrkelyk in zich laat cadanseeren, met al haar voor- en nazinnen, dalingen en heffingen, bedicht b.v. dien 5den en 6den regel in Psalm 25:2 niet met:

Leid mij in Uw waarheid, leer
Uw wet betrachten.

maar (zooals de corrector-berijmer van Hersteld Ev. Luthersch Gezang 323) met:

Leid mij in Uw waarheid Heer,
Leer mij trouw Uw wet betrachten.

Zulk een muziekzinnende dichter maakt zich, kan zich niet schuldig maken aan iets „het welc in 'tsingen een groote onbequamicheyt bybrengt: ten mach niet liegen”, gelijk ook hier weer de dichter de Mérode deed, maar, zou woord- en toonval geaccordeerd hebben, aldus:

Ja mijn ziel schreeuwt tot den Heer:
Levensgever: laat mij weer
Tot Uw woning mogen naadren
Mij met al Uw volk vergaaden.

of:

Ja mijn ziel schreeuwt tot mijn God:
Schikker van mijn levenslot:
Laat mij tot Uw woning naadren
Zich weer met Uw volk vergaaden.

Het is dus volstrekt niet „logischer” wat den heer Bert Bakker lijkt, n.l.: „den tekst voorrang te verleen en boven de muziek en dus niet te zingen:

Hij zal hun 't goede niet in nood (rust)
onthouden zelfs niet in den dood

maar:

Hij zal hun 't goede niet in nood
onthouden, (rust) zelfs niet in den dood”.

ook al laat hij erop volgen (het was in „De Standaard”-Zondagsblad van 26-1-'35): „En dat kan — met een beetje goeden wil van den organist en geen klakkeloos rijmzingen van de gemeente — best.”

Nee! dat kan niet „best”!

Want dat tweemaal zich-repeteerend metrum van dien vierden- en vijftenden regel uit Psalm 84 gedooft geen deeling van 11 en 5, waar tweemaal 8 zijn preciese lengte, zijn inhoudsmaat is.

Ook daár had de dichter, om de interpunctie van de melodie, om de symmetrie, moeten rijmen:

Hij zal hun 't goede niet in nood
Zelfs niet onthouden in den dood,

zóó doende harmonie brengend tusschen taal- en muziekzin!

J. Z.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Het Tweede Reveil en wij.

II.

Ik kom nu tot een tweede punt.

De Doleantie was een openbaring van de geestelijke verlevendiging van ons volk. Zeker allereerst op kerke-lijk gebied, maar niet alleen op dat terrein. Op alle terrein. Sinds bloeide de Christelijke politiek, de Christelijke barmhartigheid, het Christelijk onderwijs, de Christelijke letterkunde. Het was een volksontwaking. Een waar reveil.

Het was een stoot om ons geheele volk wakker te maken. Zelfs tegenstanders ontkwamen aan zijn invloed niet.

Ook op politiek terrein kwam er kracht en doorzet-ting. Het ideaal door het Calvinisme onder Kuypers leiding nagejaagd was niet minder dan vrijmaking ook van het terrein van den Staat, vrijmaking van de handen van liberalisme en conservatisme. Om dit terrein in Christus Gode toe te wijden. Het was het ideaal van den Christelijken Staat. Niets minder. Al sprak Kuypers in den aanvang soms het niet zoo duidelijk, of niet zoo luide, uit — zijn Calvinisme kon met niets minder tevreden zijn. Het zou dat ideaal, zoo niet door hem, dan trots hem geëischt hebben. Het Calvinisme laat zich niet binden. Het vordert elk terrein des levens voor God in Christus op. Ook het Staats-terrein. Zóó hebben wij het als Gereformeerden in die dagen verstaan en zoo verstaan we het nog.

Ik stem het toe: het ideaal van den Christelijken Staat was eerst niet altijd even helder in Kuypers geschriften. Men wist toen in Nederland niet meer wat 't Calvinisme was, men zag er het caricatuur in dat men onder Remonstrantsch-liberalen invloed ervan gemaakt had: een Dordtsch schrikbewind, dat allen, die niet in hart en nieren de Gereformeerde belijdenis tot op de letter toestemden — te vuur en te zwaard vervolgen zou. Men zag de Servet-brandstapels op Nederlandschen bodem rooken! Dies kon Kuypers — naar zijn eigen getuigenis — in den aanvang niet alles zeggen wat hij wenschte. Dies moest hij voor dit modern heidendom als een Paulus op den Areopagus wel appelleren op de natuurlijke religie. Als „clerical” gescheiden had hij alle moeite om voor zichzelf 't vrije woord te bevechten. Vandaar dan ook zijn sindsdien vaak misbruikte leuze: „Laat groeien wat groeien kan”. Een woord waarmee hij nim-

mer de overheid wilde verbieden om de excessen van het misbruik der drukpersvrijheid of die van het misbruik van het vrije woord op publiek terrein tegen te gaan. Maar een woord dat slechts bedoelde in normale gevallen het geestelijk leven zich naar eigen initiatief te laten ontwikkelen. Om den schijn te mijden van een, als boven beschreven, onverdraagzaam politiek Christendom te preeken, schoof hij in den aanvang van zijn optreden de natuurlijke Godskennis, als leidstroom voor de Overheid, op den voorgrond, soms te veel op den voorgrond (zie mijn beide artikelen in „Anti-Rev. Staatskunde”, December 1934, en December 1935). Al toen „Ons Program van Beginselen” nog teveel Kuypers's eerste periode (zie wat ik daarover schreef in beide even genoemde artikelen) toch staan met name uit Kuypers's latere periode daartegenover zulke heldere uitspraken, dat ze ons aangaande zijn politiek bedoelen en streven niet in het onzekere laten. Hoort slechts.

Hij noemt de bewering alsof op staatkundig terrein alleen te rekenen viel met de natuurlijke Godskennis niet met de Openbaring van het Woord „een voorstelling die beslist moet worden bestreden” („Gemeene Gratie”, III, p. 133). Te zeggen, dat hij zoo iets zou leeren moest hij een „valsche gerucht”, „een onjuiste en door niets gerechtvaardigde voorstelling van zijn gevoelen” (l.a.p.). Lot op andere besliste uitspraken als dat „uit de Heilige Schrift de klaarheid en volledige kennis omtrent de ordinantiën Gods voor het staatsleven moet aanvullen wat aan het licht door natuur en historie hier gegeven ontbreekt”, „dat het staatsleven ingericht moet worden naar de ordinantiën Gods, die niet alleen in natuur en in historie, maar vooral in de Heilige Schrift geopenbaard zijn”. Zie verder tal van andere uitspraken in genoemd werk (a.w. pag. 156, 157, 160, 163, 166, 168, 172 e.a.).

Al konden wij den veldheer niet altijd in zijn krijg-tactiek volgen (kieswet-Tak), al wees hij ons soms op eigenaardige wijze terug (Ds Gispens en schrijver daar op de Deputaten-vergadering in Utrecht in 1901) zijn beginsel was ons allen helder en klaar. Ook trots de boven bedoelde, door hem zelf later aangewezen „minder gelukkige” uitdrukkingen. En dat beginsel was: Ook ons staatsleven voor Christus opgeëischt. „Daar is geen terrein des levens, waarop Christus Zijn hand niet legt en zegt: Dit is Mijn”. Dan evenals het gezin opkomt uit de schepping, maar door de Christelijke beginselen geheiligd en ge-christianiseerd wordt — zóó de Staat en het staatkundige leven. Dat is de Christelijke Staat. En dat was ook de Kuypers's streven. Ook de Staat en het staatkundige leven van 't Christendom als van een zoutend zout te doen doortrekken. Ook een Overheid luisterende voor haar terrein naar Gods Wet. Naar de beide tafels van de Wet Als Gods dienaren. Voor dat ideaal zijn we uitgetogen als Anti-Rev. partij. Voor dat ideaal heeft Kuypers ons beziel en zóó heeft het volk het verstaan. En nu vrees ik, dat we aan het afdwalen zijn.

Nee, ik spreek niet over de vorming van een „Nationaal Kabinet”. Ik kan begrijpen dat als het land in nood is zoo iets noodgedwongen moet geschieden. Althans voor eenigen tijd. Maar niet langer dan een bepaalde noodtoestand het eischt. Want het stichten van de Anti-Rev. partij is toch geen liefhebberij geweest, het voeren van een Christelijke politiek toch geen willekeur. Zóó dat het aan ons staat deze politiek al of niet te voeren. We kunnen toch niet de beginselen, ook maar voor een tijd, op nonactiviteit stellen. Het was toch noodzaak, heilige noodzaak bij ons, dat we zoo politiek moesten voeren. We hebben beleiden, dat het zóó moest en niet anders. Zóó en niet anders op staatkundig gebied was Christen-plicht. We gevoelden dat anders optreden zonde was. En nu?

Met groote dankbaarheid erken ik wat we door het schoolstrijd tot stand mochten brengen. Dat is een vrucht der Christelijke, der Calvinistische staatkunde als in geen ander land is te aanschouwen. Met de heidensche gedachte, dat de Staat het kind moest opvoeden, werd principieel gebroken en de Schriftuurlijke gedachte, dat het kind aan de ouders behoort, werd althans in deele in ons land doorgezet. Ook ben ik niet on dankbaar voor andere vruchten der Christelijke politiek. Ik denk aan de Zondagwetgeving, aan die tegen Godslastering en aan andere. Maar toch zijn er hier zaken, die met met zorg, ja met droefheid vervullen.

Ik geef toe, dat de macht der Overheid beperkt is, ook, dat we de Christianisering van een natie of het haar houden bij het Christelijk ideaal niet al te reëel van de Overheid en haar dwangmaatregelen moeten verwachten. Men lette op deze woorden wel. Ook dat wij als Anti-Rev. Partij maar een betrekkelijk klein onderdeel zijn, dies niet immer onzen wensch kunnen behalen, en dat derhalve ons oordeel over resultaten billijk moet zijn. Maar toch vraag ik (zie daar mijn zorg): Is er bij ons nog wel dat branden voor Christelijke politiek, dat er eenmaal was? Nog wel dat besef, dat Gods rechten door ons voorop gezet moeten worden in onze politiek? Dat we daarvoor uitgetogen zijn?

Zijn we niet te traag in het laten uitgieten op publiek terrein van allerlei spot en smaad, den Naam Gods, Zijn Woord en het Christelijk geloof aangedaan? Niet te lijdelijk om door socialistische en bolsjewistische „opvoeders”, die althans buiten de school als „voorbeelden” met woord en daad toonen, dat al wat met godsdienst in verband staat door hen diep veracht wordt, een groot deel der natie te laten „opvoeden”? Is onze worsteling voor het ideaal van den Christelijken Staat, een karakter, dat in de grondwet uitgedrukt behoort te worden en niet moet afhangen van een tijdelijke stemmen-meerderheid, een karakter, dat zich in publieke Christelijke geboden der Overheid, en in het vaststellen van nationale Christelijke bede- en dankdagen, en zooveel meer (zie mijn artikel in „Anti-Rev. Staatskunde”, Dec. 1935) niet moet openbaren, ik zeg, is onze worsteling voort dat ideaal niet te zwak?

Doch daar is méér en hier kom ik tot mijn droefheid. Bij de behandeling van het wetsontwerp-Donner strafbaarstelling van openbare Godslastering als de minister, dat hij wenschte zulke Godslastering als zoodanig strafbaar te kunnen stellen, maar dat hij vreesende door die gronden geen meerderheid in de Kamers te zullen verkrijgen, nu voorstelde Godslastering strafbaar te stellen op grond van de krenking, daar door onzen naaste in zijn gevoelen aangedaan. Ik kan dat begrijpen, al zou ik willen vragen: waarom niet be-

gronden gehandeld en minister geëist van de eerste tafels, zóó dat h. met gronde. krenking w. maar immer een dat het anders t. maar vanwege de anders kan, gelij. we dat getuigenis. scherp voor onze. name Christelijke. niet daarom dees. een onzer toona. dies niet noodged. tipieel ontken. zij door de Ov.

Dit is dus een. van de eerste. om Gods. welke zonde ook, is gaat, moet stra. ing altijd door o. er moet waken. En dezen plicht. maar immer kan. En hier vrees ik. We stellen als. voor bestaan wij. het en om voorde. staatkundige te. baalheid, dat de. en dienst op ha. met het, ook Cal. en baal i. alle. we tot dusver al. ik nu vrees, op g. ziele vermelde g. op van het voor. over een plaats i. waarheid. Zie ik. van den eisch des. Overheid tot een. rekenen, maar di. ang, tot den ne. der natuurlijke r. der algemeene g. zeggenschap zou. een soort d. o. n. De h. e. r. s. c. h. e. p. den ontken wor. zomer Zijn ee. Christus.

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

Kuypers zettin. ke religie voor. schaduw o. m. d. a. thans gaat men. dom. En daarte. en afbrokkelen. de tweede Reveil. de Doleantie het

Waar het ging. Gemilde in de. Heel ook om G. in het staatkundi. gen aard.

en de excessen van of die van het muziek terrein tegen de bedoelde in oorzaken naar eigen inzicht te midden van draagzaam politiek in den aanvang van ons, als leiders van, soms teveel op den in „Anti Rev. Stand-ber 1935). Al toen teveel Kuyper'se eerehreef in beide namen uit Kuyper's heldere uitspraak, bedoelen en streven.

staatkundig terrein, rijk Godskenia en rd, een voorstelling „Gemeene Gratie“, ets zou leeren noemde en door niets go-gevoelen (Lap.) dat „uit de Heilige nia omtrent de o-moet aanvullen van le hier gegeven uit moet worden nam in natuur en is Schrift geopenbaard spraken in genoemd 166, 168, 172 e.a. altijd in zijn kringen hij ons soms op en schrijver de-recht in 1901) zijt klaar. Ook trots de aangewezen „milde beginsel was: Ock Christus op-des levens, waarop t: Dit is Mijn. De-hepping, maar doz en ge-christianiseer-undige leven. Dat a

En dat was ook in et staatkundig le-nd zout te doen doe-voor haar terrein: tafels van de Wel zijn we uitgegaa-il heeft Kuyper on-rstaan. En nu vres

ing van een „Natu-als het land in noo-aot geschieden. Al-langer dan een be-nt het stichten van eberberij geweest, is ock geen willekeur. Ik al of niet te ve-elen, ook maar vee-llen. Het was toch dat we zoo politiek, dat het zó moet op staatkundig elden dat anders op-

ik wat we door de-en. Dat is een vruch-liche staatkunde-rouwen. Met de he-nd moest opvoeden, hriftuurlijke gedach-ort, werd althans te-ik niet ondankeba-ke politiek. Ik denk tegen Godslastering hier zaken, die mi-herheid beperkt is an een natie of hel niet allereerst maatregelen moeten den wel. Ook dat w-ekkelijk klein smat-isch kunnen hebben. sultaten blijken mijn zorg): Is er be-istieke politiek t besef, dat Gods moeten worden in uitgetogen zijn?

uitgieten op publie-ten Naam Gods. Zijn aangedaan? Niet te bolsjewistische „op-ol als „voorbeelden“, wat met godsdienst-ht wordt, een groo-? Is onze worstel- in Staat, een karak-hehoort te worden te stemmen-meerder-ke Christelijke ge-stellen van nationale n zooveel meer (nu de“, Dec. 1935) zic-örsteling voor-

k tot mijn droefheid-ontwerp-Donne tot dalastering getoelste Godslastering tellen, maar dat hi-meerderheid in de-stelde Godslastering de krenking, daa-aangedaan. Ik kan: waarom niet beide

gronden gehandhaafd? Maar ik kan begrijpen, dat, als een minister geen meerderheid kan vinden op grond van de eerste tafel der Wet en toch in zijn consciëntie gevoelt, dat hij in deze materie op moet treden, dan komt met gronden aan de tweede tafel der Wet ontbrekend (krenking van de gevoelens des naasten). Zoo hij maar immer een kloek getuigenis daarbij uit late gaan, dat het anders moest (op grond van de eerste tafel), maar vanwege de hardheid des harten van velen niet anders kan, gelijk dan ook minister Donner deed. Zoo we dat getuigenis niet laten uitgaan en dat punt niet ocherp voor onze aandacht houden, dan zijn we met deze Christelijke politiek tot humanisme vervallen. En juist daarom deed het mij pijn, dat, nog wel onderscheidende onze toonaangevende mannen, principieel (als niet noodgedwongen als Donner deed) maar principieel ontkenden, dat Godslastering als zooda-ig door de Overheid gestraft moet worden!

Dat is dus een verwerpen van den band der Overheid van de eerste tafel der Wet. Van een prijsgeven, dat men om Gods wille de zonde van Godslastering, of welke zonde ook, die publiek tegen Gods Naam of dienst gaat, moet straffen. Een prijsgeven van de waarheid, nog altijd door ons beleden, dat de Overheid voor Gods eer moet waken. Op haar terrein.

En dezen plicht ten uitvoer moet leggen voor zoover ze maar immer kan.

En hier vrees ik nu, dat we van afglijden.

We stellen als Calvinisten de eere Gods voorop. Daarvoor bestaan wij als politieke partij. Niet om baantjes en om voordeel, maar om Gods rechten ook in het staatkundige te handhaven. Calvin leert het ons herhaaldelijk, dat de Overheid in haar wettigen Gods recht en dienst op haar terrein „niet voorbijgaan mag“. Ik weet het, ook Calvin was een kind van zijn tijd, en daarom haal ik alleen van hem aan, waarin ik meende, dat ze tot dusver allen in overeenstemden. Maar waarvan ik nu vrees, op grond van de in mijn meer genoemde artikelen vermelde gegevens, dat wij afzakken. Kuyper klom op van het vooropstellen der natuurlijke religie tot een plaats innemen aan de geopenbaarde waarheid. Zie ik goed, dan zijn wij bezig af te zakken van den eisch der geopenbaarde waarheid voor Staat en Overheid tot een Staat, die daarmede niet behoeft te rekenen, maar die al haar licht uit de natuur ontvangt, tot den neutralen staat, op zijn best tot den staat der natuurlijke religie. Tot een staat op a part terrein der algemeene genade waarop het Christendom geen eigenschap zou hebben. Waarbij het Christendom tot een soort d'enum superadditum gemaakt wordt. De herscheppende betekenis van het Christendom ontkennd wordt. En God van het staatkundig terrein nimmer Zijn eer kan ontvangen. Dat kan alleen in Christus.

Waar het ging om Gods rechten en die van Zijn Gemilde in de Kerk, en zoo ging het in het Tweede Reveil ook om Gods rechten en die van Christus in het staatkundig leven, natuurlijk elk terrein naar zijn eigen aard.

Kuyper zette in het begin van zijn optreden de natuurlijke religie voorop en de geopenbaarde waarheid in de schaduw omdat hij moest, noodgedwongen; thans gaat men dat uit principieele redenen den. En daartegen gaat mijn getuigenis. Ik acht het een afbreken van onze Calvinistische beginselen in de tweede Reveil doorgebroken, in dat Reveil, waarvan de Doleantie het middelpunt was.

v. L.

Over den „cantus firmus“.

In „Het Blandje“, maandblad voor de Hersteld Evangelisch Lutherse Gemeente Amsterdam, van 1 Maart, heb ik een uit „De Standaard“ van 3 Febr. overgenomen artikel onder den titel: „Verrijking van het Kerkgezag“. Indertijd heb ik het artikel in „De Standaard“ zelf over het hoofd gezien. Ik citeer:

De heer Jan Zwart heeft gistermorgen in de Hersteld Evang. Luth. Kerk aan den Kloveniersburgwal te Amsterdam een proeve tot verrijking van den kerk-zang genomen, welke een oogenblik onze aandacht vraagt. Want wat hier verricht werd, verdient navolging en op historische gronden en omdat het muzikaal gedeelte van de godsdienst-oefening er door wijnt.

Cantus firmus-zingen — zoover zijn we reeds achterop geraakt in den gemeentezang, dat velen niet weten wat dit beteekent. Het is het gezang, dat gezongen wordt door de gemeente met orgelbegeleiding, het gewone kerkelijk lied dus, maar dat tegelijk omzungen wordt door kunstvolle koorpolyphonie in obligate partijen. De gemeente stort in haar zang haar hart uit tot God, zij zingt den zoogenaamden cantus firmus en het kerkkoor zorgt met het orgel voor contrapunten en de begeleiding. Een veelstemmig lied derhalve, dat een verrassende werking heeft, omdat het koor niet de gemeente-melodie verdubbelt, maar er tegenin en bovenuit contrapunteert.

Dit zingen van koor en gemeente tezamen is niet alleen een verrijking van het muzikaal gedeelte der erediensten, maar tevens meer in den stijl der muziek en haar aandeel bij de godsdienst-oefeningen dan het uitvoeren van bijvoorbeeld motetten of andere muziek, welke, als het er op aan komt, slechts in los verband met den dienst staat, althans er niet organisch bij behoort of er uit opgebloeid is.

Vervolgens wordt verteld van een preek van Ds Westermann, in welke preek de begrippen „transcendentie en immanentie, heiligheid en liefde Gods“ (ik volg het verslag) werden behandeld:

De tusschenzangen bij de predikatie drukten het verschil tusschen beide begrippen uit; zij waren het

majesteitelijk „De Heer is God en niemand meer“ en het teedere „Jezus neemt de zondaars aan“. Beide waren dus een onlosmakelijk deel van de godsdienst-oefening; een willekeurige motette van Bach zou dit niet geweest zijn. Maar wel was dit ook de canonische bewerking van het slot — het „Amenspel“ — van Psalm 84 „Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot“. Zoo werd een geheel geboren van deelen, die bij elkaar behoorden en dat slechts kan dienen tot meerderen luister van den dienst.

Mits — de uitvoering aan redelijke eischen voldoet; een dergelijke gecombineerde gemeente- en koor-zang kan slechts worden geleid door een organist, tevens koördinant, die in staat is een dergelijke moeilijke opgave tot goede oplossing te brengen. En aanstonds willen we hierop laten volgen, dat Jan Zwart er in geslaagd is ieder volkomen te overtuigen van de belangrijke verbetering van dit kerkelijk gezang. Zijn vierstemmige bewerkingen der koralen voor het koor werden door een koor van circa 30 personen op uitstekende wijze gezongen en het contrapunteerend gezang tegen den gemeentezang in klank in alle opzichten verdienstelijk. En onwillekeurig moesten we aan Luthers woorden denken, die in verrukking kwam, wanneer om de eenvoudige wijs heen vier of vijf andere stemmen „al juichende speelden en sprongen en in allerhande manier en klank diezelfde wijs wonderbaarlijk varieerden en toonden en als in hemelschen reidans uitvoerden, elkander vriendelijk begroetend en omarmend, zó, dat diegene, die dat alles een weinig verstond, en er door bewogen werd, zich daarover ten zeerste moest verbazen“.

Het blad herinnert eraan, dat deze „wijze van gemeentezang ten dage van Luther en Calvin“ bestond, en verheugt zich erover,

dat het aan het initiatief van Jan Zwart is te danken, dat thans is teruggekeerd tot een oude traditie, waarvan de resultaten ook thans niet nagelaten hebben indruk te maken. Slechts dit — Osiander redde in de Lutherse kerk den gemeentezang door in 1586 de melodie van den tenor naar den discant — de hoogste stem — te verleggen; hierdoor werd voorkomen, dat de gemeente, die de melodieën nog niet volkomen onder de knie had, nu eens met deze stem, dan weer met een andere meezong. Aan dit laatste euvel lijden wij thans niet meer; de gemeenten kennen het kerkelijk lied. En bij ons is wel eens de vraag gerezen of Calvin, wanneer Bourgeois op de betrekkelijk eenvoudige gedachte van Osiander gekomen was, zijn bezwaren tegen een kerkkoor zou gehandhaafd hebben.

Het artikel besluit:

In elk geval heeft Zwart zich ook aan die tijden gespiegeld. In de kerk vóór de Reformatie had het meerstemmig Psalmgezag zonder begeleiding tegen het einde der 16de eeuw als het ware zijn volkomenheid bereikt. Daarna werd het te kunstig, toen steeds meer stemmen — in de wereldlijke muziek soms tot veertien toe — door elkander gevlochten werden, zoodat de cantus firmus haast niet te onderscheiden was. Zwart heeft een eenvoudige vierstemmige koorpolyphonie gekozen. Een solo laat hij niet door een beroepszanger zingen, doch een goed-zingend gemeentelid. Zijn bedoeling is, dat de gemeentezang hoofdzakelijk blijve en dat het koor slechts „versierend“ werkt. En in dit alles is hij zeer goed geslaagd; koor- en gemeentezang sloten volkomen op elkander aan.

Aanstaanden Zondag (8 Maart) wordt de proefneming herhaald. We hopen, dat de heer Zwart, medewerker aan ons blad, zijn denkbeelden nog eens uiteenzetten zal. Want hoezeer ik ook mijn liturgische geweten onder-vraag, ik kan tegen zulke wijze van zingen geen principieele bezwaren vinden. Alleen maar: het moet kunnen. Beter niet, dan dat er buikpijn van komt.

Over een persvullwerper der N.S.B.

De heer E. J. Roskam Hzn, over wiens lage geschrift en distributie van laag geschrift heel de Gereformeerde pers den staf breekt — de heer Mussert heeft slechte propagandisten, en het zal dus na de mislukte acties der heeren De Bruin en Roskam nog wel erger worden met de N. S. B.-propaganda, deze week is er tenminste al weer een anonieme mijnheer ergens aan het uitroepen tegen ondergeteekende geslagen — de heer Roskam, zeg ik, heeft in antwoord op een ook door ons uit de „N. Prov. Gr. Crt.“ aangehaald artikel een ingezonden stuk aangeboden aan dit blad. Uit dit geschrift nemen we over:

Ik ben in het bezit van een officiële perskaart van „Volk en Vaderland“.

Ik toonde mijn kaart bij den ingang der zaal.

Ik liet de kaart nogmaals zien toen men aan het tafeltje van de controle er om vroeg.

Ik had daar plaats genomen op aanwijzing der controle.

Door ons Hoofdkwartier was telefonisch aan Mr G. H. A. Grosheide gevraagd, of er toegang was voor onze pers, waarop werd medegedeeld, dat wij dat den volgende dag zouden vernemen. Den volgende dag werd ons bericht, dat onze pers welkom was.

Op deze opmerkingen antwoordt de „N. Pr. Gr. Crt.“ enkele rake dingen. We lezen:

Wij hebben gansch niet betwist, dat de inzender den koninklijken weg heeft bewandeld om bij de herdenking van de Doleantie binnen te komen. We verklaarden immers, dat we zelve niet begrepen, hoe de leiding zijn aanwezigheid heeft kunnen gedoogen. En we willen er wel aan toevoegen, dat het ons een raadsel is wat de inzender hier vertelt, dat Mr Grosheide hem berichtte, dat zijn pers welkom was. Hier gaat een beroep op de aanwezigheid van de liberale pers niet op. Want die kwam er om ambtelijk haar werk te doen. De heer Roskam niet.

Vervolgens komt ter sprake, hoe deze heer naar de wijze der katten zich streelt aan een ander: hij citeert

een der sprekers op den doleantiedag, van wiens rede hij (zie ons voorgaand nummer) blijkbaar niets begrepen heeft: Prof. Honig, doch misbruikt en passant diens naam. De „N. Prov. Gr. Crt.“ merkt daarover op:

en dat, terwijl diezelfde Prof. Honig in het jongste nummer van „De Bazuin“ uit het Rott. orgaan „De Vuurtoren“ een bijdrage onder den titel: „N. S. B.-vuil“ met instemming overneemt! 't Zijn wel feestnummers daar in dien N. S. B.-kring.

Vervolgens:

Wij hebben eens in zijn onmiddellijke omgeving in Amsterdam een onderzoek naar zijn ambtelijke gedragingen en bezigheden ingesteld. We schreven, dat de heer Roskam geen perskaart als journalist bezit. En dat houden we vol! Maakt het bezit van een „officiële“ perskaart (wat beteekent het woord officieel hier eigenlijk?) iemand tot journalist? Welneen. Een perskaart van een bepaald orgaan wil niet anders zeggen, dan dat de houder de waarheid spreekt. Maar daarmede is men nog geen journalist. Dat stond voor ons reeds a priori vast. Immers als hij journalist was in dienst van de N. S. B. en daarin zou vinden zijn dag-taak en levensonderhoud, dan was hij een van de vele door deze beweging gemaakte „bonzen“.

Even later:

Is hij dus geen journalist en geen „bons“, dan mag hij zich daarvoor ook niet uitgeven! Noch op de ledenlijst van de Amsterdamsche Pers, noch op die van den Ned. Journalistenkring komt de naam van den inzender voor, terwijl hij ook niet behoort tot die journalisten, die in het bezit zijn van een penning, die het visum draagt van den hoofdcommissaris van politie, gelijk in de groote steden het geval is. Maar dan kon hij nog wel journalist zijn. We hebben dies onze onderzoekingen nog verder uitgestrekt. Daarbij is ons gebleken, dat de heer Roskam... „vertegenwoordiger is van een firma in suikerwerken en chocolade etc.“!!! Dus wordt hij geacht verstand te hebben van zoetigheden en dergelijke, maar niet van persmanieren en -gewoonten! En handhaven wij onze opmerking dat de heer Roskam „geen perskaart als journalist bezit“. En als er ergens een blad of een blaadje is, dat hem loslaat op en in vergaderingen waar hij niet thuis-hoort en waar men helaas hem niet buiten de deur zet, dan is hij daarmede nog niet tot journalist geproclameerd, al denkt hij dat mischien!

Met opzet stonden wij bij dit ingezonden even breed stil. Omdat de manieren en methoden van de N. S. B., die vol Farizeïsme op den troon zit en ieder elke week op de meest onbeschaamde wijze de levieten leest, zoo in en in verachtelijk zijn. En omdat we het betreuren, dat onze menschen vaak zoo edelmoe-dig zijn, dat ze toelaten dat ze in hun eigen huis worden uitgescholden. Wij niet! En waar „Volk en Vaderland“ geen nieuwsblad is, maar partij-orgaan, en dus niet berichtgeving, maar vuilspuiterij voorzat, daar had de heer Roskam, die een rol speelt, die we hier niet nader zullen kwalificeeren en hier kwam omdat hij uit dezen kring afkomstig is en dus het best hem bestoken kan, buiten de deur behooren gezet te worden. Kort en goed en zonder eenig pardon!

Nu we toch, volledigheidshalve, nog even bij dezen heer verblijven, geven we uit de veelheid van artikelen, die de Geref. pers tegen dezen door het z.g. hoofdkwartier der N. S. B. gebruikten linskecht richt, nog aan twee het woord. We kiezen een juist deze week verschenen artikel van Da F. C. Meijster in „Rott. Kb.“:

De N.S.B. legt tegenwoordig een warme belangstelling aan den dag voor de leden der Gereformeerde Kerken. Hij richt zich in „Volk en Vaderland“ zelfs met een Open Brief tot ons.

Blijkbaar heeft men in die kringen ontdekt, dat wij een levenskrachtig deel van „volk en vaderland“ uitmaken, en het de moeite waard zal zijn ons tot vrienden te maken.

Daarom begint men ons... te beklagen!

Ach ja, wij wisten het wel niet, wij doorzagen het niet in onze kortzichtigheid, maar wij zijn, in weerwil van onze vermeende vrijheid, eigenlijk weer slaven geworden, onderworpen aan despotieke predikanten en professoren, aan leidslieden, die ons verleidten.

Onder die mannen, wier gehoorzame koelies wij zoo langzamerhand geworden zijn, dient vooral gesigna-leerd Prof. Schilder, die onder de N.S.B.-ers even geliefd is als Simson weleer bij de Filistijnen.

De N.S.B. wil over ons hoofd uitstorten, als een hoorn van overvloed, al de zegeningen van den kome-den „absoluten staat“.

Beleefd worden we verzocht alvast ons hoofd te buigen ter wille van die ceremonie. Maar Prof. Schilder, die met heldere oogen in dien hoorn gekeken heeft, heeft niet opgehouden ons te vertellen, dat er heelemaal geen overvloed in zit, maar wel een ge-vaarlijk complex van voor ons onaanvaardbare beginselen.

Daarom komt de N.S.B. ons waarschuwen tegen dien waarschuwendes Prof. Schilder, en tegen allen, die met hem één lijn trekken.

Uit medelijden natuurlijk! En heelemaal niet om het één of ander!

Want heusch, de N.S.B. zegt het zoo goed met kerk en godsdienst te meenen. Daarom bedreft hij zich oprecht over onze kortzichtigheid, die ons afkeerig doet staan tegenover zijn zoo hartelijk aangeboden sympathie.

Hij kan maar niet begrijpen, dat we niet warm loopen, als ons in pauwekleuren het geluk geteekend wordt, dat onder een fascistisch régime aan kerk en godsdienst beschoren zal zijn.

Waarom zijn wij toch zoo eigenzinnig om onder de valsche goden, voor welke we niet knielen willen, ook den afgod van den absoluten staat te reke-nen? Wij zien toch in fascistisch Europa welk een